

Szata Ineko



佐多 稲子 Sata Ineko (1904-1998)

Szánalom

哀れ Aware, 1969

Fittler Áron fordítása

<http://ujnautilus.info/fittler-aron-szata-ineko-szanalom>

Anyja, Tosiko már reggel óta talpon volt aznap, sürgött-forgott, még lába is könnyedén csusszant a szobák tatamiján.

– Mineko! Menj hamar, csináltasd meg a hajad! Majd anya rendet rak. Ja, és még valami. Ha elmész a fodrászhoz, mégse középen válaszd el, inkább oldalt. Szerintem az jobban áll neked.

Tosiko szavaiban érződött a lendület, lányára, Minekóra vetett tekintete pedig úgy csillogott, mint amikor valami féltett kincsre néz az ember. Mineko kistermetű lány volt, arca fehér és kerek, gömbölyded vállakkal, huszonhat éves koránál fiatalabbnak látszott. Lehajtotta fejét, mintha anyjára bízna magát.

– De édesanya! Mit vegyek fel mára? Nyugati ruha lenne jobb? Vagy inkább kimonó? Hiszen a frizurámat ahhoz kell igazítanom.

– Ja, valóban – nézett végig Tosiko a felismerés érzésével Minekón, majd mint aki valami nehezen megfogható tárggyal küszködik, így szólt:

– Hirai úrnak vajon melyik tetszhet jobban?

– Hát... Nem nagyon mond semmit, úgyhogy nem tudom.

– A múltkor nyugati ruha volt rajtad, ugye? Akkor ma vegyél fel kimonót! A férfiak amúgy is jó véleménnyel vannak róla, ha egy nő japán viseletbe öltözik, nem igaz?

– Csak olyan kényelmetlen az a kimonóöv.

– Miket beszélsz? Ennyit igazán ki lehet bírni.

Tosiko még ezt is vidáman mondta, és gondolatban már össze is állította Mineko öltözékét.

Házuk a Tokió-Jokohama vasútvonal mellett fekvő, Tama folyóhoz közeli város gyors iramban növekedő lakóövezetében épült egy dombon. Az asszony férje egy állami hivatalban dolgozott, ám amikor meghalt, eladták addigi jöcujai ingatlanjukat, majd itt építettek egy faszerkezetes tömbházat, és mellette egy családi házat, ahol az asszony két gyerekével lakott. Fia valamivel később született Minekónál, még csak a középiskola első évét végezte, ő volt azonban Tosiko támasza magányos életében.

Az asszony szerint, bár a világ valahogy színesebb lett az utóbbi időben, és a levegő is vidámsággal telinek tűnt, úgy érezte, nekik még a valahova tartozás útja sem adatott meg, és ez a tehetetlen útnélküliség igencsak nyomta lelkét. Még nem volt itt az ideje, hogy fia jövőjére bízsa magát. Milyen jó lenne valami örömteli esemény a családban! Milyen jó lenne, ha megvolna az útja, hogy tartozzanak valahová. Ezt az utat pedig ebben a családban csak Mineko nyithatja meg. A lány a főiskola elvégzése után egy kereskedelmi vállalatnál dolgozott, ám Tosiko határok nélküli álmai miatt abbahagyta vele a munkát, és az eladó lányság zarándoklatára fogta. Mineko ráadásul nem is igen szeretett a vállalatnál dolgozni. Az első két-három házassági ajánlat aztán nem tetszett Tosikónak.

– Nem várom el, hogy akár Kazuhiko kedvéért is kijavítsd a hibáidat. Biztosan megtalálod a megfelelőt – mondta Tosiko Minekónak, miközben szemében mély gondolatok fénye csillogott, így egyszer csak Minekót is rabul ejtette anyja előbbi kívánsága. Hasonlított ez az ókori dinasztikus kor azon anyáinak érzéséhez, akik támasz nélkül maradt lányuk boldogulását kívánták, és kettejük esetében sokkal inkább voltak életszerűek az elvárások, mintsem valóságtól elrugaszkodottak.

Ez a házassági ajánlat éppen elég volt ahhoz, hogy szárnyakat adjon Tosiko álmainak. Először is mindennél örvedetesebb volt számára, hogy az illető annak a hivatalnak fiatal munkatársa, ahol azelőtt férje dolgozott. Férje halála után megszakadt kapcsolatuk a hivatallal, és Tosikónak az volt az érzése, hogy ez által a világtól is elszigetelődtek. Ha ez a házasság létrejönne, családjá újra kijut a napfényre. Fia jövőjét is bebiztosíthatja vele, és a férfival kapcsolatos benyomásai is pozitívak voltak a találkozás alkalmával. Vékony, középmagas termetű, jó modorúnak látszó fiatalember volt, ráadásul jó hírű egyetemen végzett. Családi körülményei is kedvezőek voltak. Azt mondta, anyjával él, de csak amíg meg nem nőül, az asszony utána visszaköltözik szülőhelyére, elsőszülött fiához.

Már az is csodaszámba ment, hogy belibbent a képbe ez a történet, amely olyan volt, mintha lefestették volna. Mégis megvolt az oka, a kiszemelt, Hirai Sózó azonban másodszor nőült. A házasságközvetítő elmondása szerint az előző felesége, akitől az esküvő után három évvel elvált, szerette a fényűzést, más szóval nem illettek össze. A tény, hogy Hirai Sózó másodszor házasodik, a többi körülmény mellett nem sokat nyomott a latba. A házassági tárgyalás azonban az első találkozást követően nem haladt előre. Mivel a másik fél szándékai bizonytalanok, jobb lenne beszüntetni a tárgyalást – javasolta a házasságközvetítő. Ez pedig burkolt elutasítást jelentett. Tosiko először megkövült arccal hallgatta, ám hirtelen nyugodt hangon megszólalt:

– Egy sikertelen házasság után bizonyos fokig pesszimistává válhat az úr, nincs igazam? Hiszen egy férfi esetében is jelentős negatívum egy második házasság. Természetes, hogy a másik fél bizonytalan.

Eközben Tosiko fejében egyetlen gondolat járt. Mineko pedig nem értette anyja magatartását, mitől lett ilyen hirtelen nyugodt, és valami leheletnyi ellenszenvféle érzés fogta el. Úgy látszott ugyanis, Tosiko teljesen figyelmen kívül hagyja Mineko elkomorult hangulatát. Mineko elégedetlen volt vele, hogy anyja, akinek a találkozás után szintén elnyerte a tetszését a férfi, és végig reményteli érzéseket táplált benne, most ilyen higgadt tudott lenni. Amikor aztán belépett Mineko szobájába, Tosiko arckifejezése kemény volt, mintha meredten bámult volna valamit. Mineko Tosiko lépteit hallatán gyorsan kezébe vette kötöttűit, és kötni kezdett, rá sem nézett anyjára.

– Mineko! – szólalt meg halkán Tosiko, és leült mellé.

– Mineko! Nem szabad csüggedned amiatt, amit ma Mijaucsi asszony mondott. Hiszen ő mint házasságközvetítő mondta ezt, de ahogy maga is elmondta az elején, ő csak bemutatja nekünk a partnert. És ő nem is igazán olyan ember, aki összegzi a mondandóját. Ráadásul épp Mijaucsi asszony volt, aki azt mondta: – A bemutatás után mindent a felek egymás közt, emlékszel? Nos, ez a Hirai úr pedig, hisz másodszor nőül, miért ne lenne távolságtartóbb a nőekkel szemben, nem? Anya legalábbis így gondolja. Ebből a szempontból egy kicsit sajnálom őt – Tosiko megittasult a gondolattól, amire az imént eljutott. – Mineko! Az lesz a legjobb, ha legközelebb személyes találkozót kérsz Hirai úrtól. Bízzál anyában! Nem szabad elhagynod magad. Hiszen te képes vagy rá. Anya veled van. Csodálatos dolog ám szeretni valakit.

Anyja szavaitól Mineko egyre nyugtalanabb lett.

– Hogy tudnék tőle találkozót kérni? – kérdezte Mineko, aki ekkorra már egészen kétségbeesett. Tosiko szánalommal nézett lányára.

– Miket beszélsz? – válaszolt – Nem tudtad, hogy a mai fiatalok milyen szabadon cselekszenek? Szedd össze magad! Ha bemész a hivatalba, máris találkozhatasz vele, nem?

– És ő nem fog csodálkozni?

– Egy férfi – azt mondják – nagyon örül az ilyen alkalmaknak. Hirai úr megsebzett lelkét pedig te meg fogod vigasztalni.

– Én... megpróbálok találkozni vele.

Feltörő érzéseitől Minekónak is elevenség ült ki arcára.

– Így van – bólintott Tosiko, és még titokzatosan mosolygott is, ahogy Minekóra tekintett.

– Mondtam, hogy mindenkinek magának kell megszereznie a boldogságát. És nekünk is van jogunk a boldogsághoz, nem igaz? Mineko! Neked megvan hozzá a képességed.

– Azért egy kicsit félek.

– Csak bátorság!

Anya és lánya, a két nő elhatározásukban eggyé váltak. Különösen Tosikót villanyozták fel különböző gondolatai. Miközben Minekót lelkesítette, úgy érezte, lángolnak benne az érzések. Nyilvánvaló volt, hogy ezt a Hirai nevű fiatalembert már Mineko leendő vőlegényének tekintette. És ebben egy cseppet sem kételkedett. Tosiko szíve azonban úgy zakatolt, mintha még meghalt férje mellett sem tapasztalt érzéseket ismerne most meg. Attól is megittasult, ahogyan Hirai mint férfi pszichéjét igyekezett megfejteni. Maga akarta megragadni az emberi érzések apró részleteit. Szavai pedig egyre élénkebben pattogtak. Egyszer lány korában egy barátnője, akiről úgy gondolta, nem különösebben szebb nála, örülten szerelmes lett egy jóképű, nagyszerű férfibá, majd végül összeházasodtak. Akkor ezt is furcsának találta, azonban könnyen megmagyarázható: az a lány volt elszántabb, mindössze ennyiről volt szó. Ez is azt példázta, hogy az emberi lélek apró részleteit utólag érti meg az ember. Ha minden mást félreteresz, egészen biztosan magához láncolhatja partnerét. Előfordult, hogy amikor Tosiko elégedetlen volt férjével, megbánta, mennyire alkalmazkodott hozzá, mintha ezt a hibáját sosem tudná helyrehozni. Ezek a dolgok most újra eszébe jutottak. Minekónak tavaly ősszel kezdődött a szóban forgó házassági tárgyalása, Tosiko pedig felkészült rá, hogy saját kezével irányítsa azt. Már fél év eltelt azóta. Mineko ez alatt havonta nagyjából egyszer vagy kétszer találkozott Hiraival. Előfordult, hogy azzal ment haza: Hirai aznap nem ért rá találkozni, ám Mineko ilyenkor sem volt különösebben lehangolt, és egyre inkább megszokta, hogy Hirairól beszéljen. Tosiko pedig eltelt a jövőbeli derűs tervekkel, biztos volt benne, hogy minden az elképzelései szerint alakul. Végtelen boldogságot okoztak ezek a gondolatok magányos lelkének. Aztán egyszer csak aggodalma nyughatatlansággá nőtt, mígnem egy este elküldte Minekót a találkozóra.

2

A város ezen a kora tavaszi alkonyon – hiába voltak hosszúak a nappalok – már esti kivilágításban úszott. A Toranomón városrésznek ezen a környékén végeérhetetlenül haladt a munkából hazatérő emberek sora a kávézó ablaka előtt. Mineko az ablak mellett ült, szemben a bejárattal, rózsaszín kimonókabátjának nyakát gondosan felemelte. Már fél órája várt. Nem azért, mert Hirai Sózó késett, a lány jött korábban. Elégedettnek érezte magát, amiért vár valakit. Időnként összeszorította apró ajkait, és körbepillantott a helyiségben. „Nézzenek meg engem!” – még ennek öntudata is tükröződött arc kifejezésében. Édes óra volt ez számára. Mostani érzései nem függték Hiraival való korábbi találkozásaitól. Ez pedig Mineko különleges érzületének köszönhető. Így hát amikor Hirai Sózó megjelent, és jól láthatóan szigorú arccal, a lány arra sem reagált.

– Már vártam önre.

Mineko kedves mosollyal nézett fel Hiraira. A férfi nem válaszolt, csak rendelt két kávét, és komoly arccal tekintett a lányra. Ott volt azonban a lány mosolya, amely egy pillanatra zavarba ejtette Hirait. Cigaretta vett elő, majd miután visszapattintotta az öngyújtót, úgy tett, mintha valóban cigarettázna, és újra ránézett Minekóra.

- Miért jött ma el?
- Hogyan?
- De hát már a múltkor is mondtam: még ha maga el is jön, én nem fogok találkozni magával.
- Nahát! De hiszen...
- De hiszen? Micsoda?
- Ön mégis eljött, Hirai úr, nem igaz?
- Ma csak azért jöttem, mert már unom ezt az egészet, és még egyszer világosan meg szeretném mondani magának.
- Értem – válaszolt lágyan Mineko. Hirai szeme Mineko finom, ellenállás nélküli válasza hallatán olyan lett, mintha valami különös dolgot látna.
- Legjobb lesz, ha kimegyünk. Beszéljük meg útközben!
- Nem vacsorázunk meg valahol? Van nálam egy kis pénz.
- Nem, hagyjuk!

Az elején Hirai egyszer együtt vacsorázott Minekóval. A férfi szándéka most az volt, hogy kitörölje az emlékezetéből, hogy egyszer ilyen is megtörtént, ám még nem vette észre, hogy Mineko azt a vacsorát a maga módján értelmezi. És a lány ma is olyan volt, mint akkor.

- De hát miért? Édesanyám azt mondta, hogy ezúttal én hívjam meg önt vacsorára.
- Mondtam, menjünk ki!

Amikor Hirai fizetett, és kiléptek a kávézóból, Mineko könnyedén vállára terítette csipkés kendőjét, ezzel is próbálva elnyerni a férfi tetszését. Már annak a ténye is elérékenyítette, hogy Hirai oldalán megy. A férfi ekkor gyors léptekkel elindult.

- Mineko kisasszony! Mit szokott mondani rólam az édesanyjának?
- Ő egy igazi anya. mindig bízik bennem.
- Nem ezt kérdeztem. Persze, hogy úgy van, ahogy mondja. Viszont a múltkor is mondtam már, nem emlékszik? Hogy nem találkozhatok magával többet. Nem mondtam elég világosan? Erről is beszélt édesanyjának?

Mineko ekkor ajkába harapott, és nem válaszolt. A lány ezt nyilvánvalóan titkolta. „Mi az? Hisz csak megértette” – ültek ki Hirai arcára gondolatai. A férfi ettől úgy érezte, megmenekült.

- Kellemetlen lenne számomra, ha édesanyja valamit félreértene.
- Édesanyám sajnálatra méltó teremtés – adott ismét kitérő választ Mineko. „Jaj, már megint ezt csinálja” – gondolta Hirai, és ezúttal ő fűzte tovább a lány szavait.
- Milyen értelemben sajnálatra méltó?

- Tiszta lelkű, talán inkább így mondanám. Még most is van benne valami a lányos bájból.
- Attól még nem lesz szájalomra méltó, nincs igazam?
- De, igen. Mindegy. Mi, anya és lánya hasonlítunk egymásra – mondta végül Mineko, és halkán felnevetett.

Hirai egy ideig elhallgatott. Ez kellemetlen – gondolta. Mineko megfoghatatlan, huszonhat évesen is ártatlan lelkével, vagy inkább érzületével a férfi ez idáig már néhányszor találkozott. És mivel tudja, hogy a lány apja életében igen magas pozícióba jutott a hivatalban, tartózkodóbb volt: úgy gondolta, úgysem tud ellene mit tenni. Ráadásul a lány megkedvelte őt, így nem is akarta megbántani. Végig azt gondolta, Mineko egyszer majd megérez mindent. Amikor azonban rájött, hogy ez nem így van, világosan ki kellett nyilvánítania elutasítását.

Mindenekelőtt a legfontosabb, hogy Hirai ez év elején máshonnan is kapott egy házassági ajánlatot. A férfi pedig az iránt a lány iránt mutatott gyengéd érzelmeket. Fájdalmasnak találta azonban, hogy ezt kinyilvánítsa Mineko felé, így inkább nem szólt róla. Ennyire viszont már talán nem érezhetett vele együtt.

– Mineko kisasszony! Ma azért jöttem, hogy elmondjam magának még egyszer, amit a múltkor, mivel úgy láttam, nem értett meg.

– De én nem is szeretném megérteni. Ha ugyanarról van szó.

– Nos, azzal nehéz helyzetbe hoz.

– Miért?

– Hogy miért? – kérdezett vissza meglepetten Hirai.

– Igen – bólintott erre is Mineko.

– Nem fogja fel, hogy azért kerülöm, mert nem kívánok magával találkozni? Nem akartam magát megbántani. Mégis el kell mondanom valamit.

– Nos, szeretném hallani.

– Úgy néz ki, hamarosan megnősülök. Kérem, ne értsen félre! Nem magával.

– Én is gondoltam, hogy nem velem. Édesanyám viszont nem így gondolja. Ő beleélte magát, hogy ön feleségül vesz engem. Ezért sajnálom őt.

– De miért? Már kezdettől fogva mondtam, hogy nem áll szándékomban magát feleségül venni. Miért gondolja édesanyád mégis ezt?

– Ő most boldognak érzi magát – mondta Mineko maga elé, és lesütötte szemeit. Mineko előbbi szavaiban Hirai először érezte meg, mekkora nyomás alatt áll a lány, és valami szájalomféle érzés fogta el iránta.

– Kérem, mondja el édesanyjának! Erről van szó, Mineko kisasszony, úgyhogy kérem maga is értse meg! Maga kedves lány, egyszer biztosan boldog lesz. Én legalábbis ezt kívánom. Nos, a viszontlátásra! A metrólejáróig azért elkísérem.

Hirai kedvességétől Mineko – úgy tűnt – hirtelen felbátorodott.

– Hirai úr! – szólalt meg ismét, és biccentett egyet.

- Nem tehetek az ellen semmit, hogy ön megnősül. De szeretném, ha néha találkozna velem úgy, mint most.
- Nem. Ez lehetetlen. – válaszolta a férfi, mert el akarta kerülni, hogy megint belegabalyodjon a lány megfoghatatlan érzelmeibe.
- Lehetetlen? Valóban az – gondolkozott el Mineko, és megállt. – Édesanyám szomorú lesz.

Hirai arcán látszott, nehezen tudja mindezt megérteni, úgy nézett Minekóra, mintha távolról figyelne. Amikor ugyanis Mineko azt mondja, az anyja, őt magát érti alatta. Ezt pedig a lány úgy fejezte ki, hogy még maga sem vette észre.

Végre kiértek a park kerítésével párhuzamos sétányra, a metrólejáróhoz. Hirai idáig kísérte Minekót. A lány rózsaszín kabátja az utcai lámpák fényárjában úszott. Ahogy Mineko ott állt, Hirai úgy érezte, el legszívesebben elkergetné őt magától. Minekóban azonban egy szikrányi gyűlölet sem volt, csak mosolygott, azt sem tudta, sírjon-e vagy nevéssen.

- Kezet fog velem búcsúzóul?

Hirai némán nézett Minekóra, és lassú mozdulattal nemet intett. A lány ezúttal rögtön visszahúzta kezét, és gyorsan hangnemet váltott.

- Akkor hát, a viszontlátásra!

Hangjában őszinte, lányos báj csengett, amelyet az imént édesanyjával kapcsolatban emlegetett. Hirai megint sajnálni kezdte őt, és nem tudta, megvárja-e, míg rózsaszín kabátos alakja eltűnik a lépcső alján. A férfi azonban elindult, még mielőtt Mineko visszanézett volna. Úgy érezte, ha ottmarad, nem bírna szabadulni különös bájától és szájalomra méltó sorsától, amelyen pedig úgysem tudna változtatni. Mineko búcsúszavaiban ugyanis érezte a visszhangot, mintha azt mondta volna: hamarosan találkozunk.